

varijante engleskoga jezika” i tezu o potrebi trećega pravopisnoga puta, onoga koji predlaže I. Škarić – ukidanja funkcionalno neopterećenih fonemskih oprjeka i u skladu s tim prelazak na trorogo *č* i *đ*. Pojednostavljenja radi, predlaže i škarićevsko istovrsno bilježenje dugoga i kratkoga jatovskoga odraza, kao dugoga i kratkoga *je* umjesto dosadašnjega *ije/fje*. (S. H.)

Nastavit će se u sljedećem broju.

SALOMONSKI

Stefan Rittgasser

 iječ *salomonski* nam je poznata, dolazi u izričaju (frazemu) *salomonsko rješenje*. Takav oblik frazema, na žalost, ne možemo pronaći ni u jednom rječniku. Frazeološki rječnici donose *salamonsko rješenje*, *salamunsko rješenje*, oblike koji ne daju pravu sliku jezičnoga stanja. Naime, nije *salamonsko* (ni *solomonsko*, ni *solomunsko*, ni *salamunsko*), nego je *salomonsko*.

Izričaj *salomonsko rješenje* očito je biblijskog podrijetla, nastao po kralju Salomonu, točnije, prema Salomonovoj presudi. Sveze riječi sa Salomonov brojne su u Svetom pismu. Pogledom u internet možemo se osvjedočiti da ih ima više desetaka. Navest ću samo nekoliko: *Salomonov hram*, *Salomonov sin*, *Salomonova mudrost*, *Salomonova poruka*, *Salomonovo bogatstvo*. Najpoznatija je zacijelo spomenuta *Salomonova presuda*. Drugačijih oblika do Salomon i Salomonov nema. Isto pokazuje Biblija izdavačke kuće Stvarnost (Zagreb, 1968.), Opći religijski leksikon (Zagreb, 2002.). Tako je i u svakidašnjem jeziku kad se radi o pridjevu koji je izveden od vlastitog imena Salomon: “[...] no skije je za taj veleslalom pripremao **Salomonov serviser**.” *Vjesnik 2001*.

Sve do sada rečeno govori i u prilog izvedenog pridjeva *salomonski* odnosno u prilog izričaja (frazema) *salomonsko rješenje*. Takav se oblik i rabi. Navest ću nekoliko potvrda:

“Nedavno je premijer Račan pronašao **salomonsko rješenje** kojim se uklanja društvena sramota, ali se i poštuje zakon. A to je da za one čiji imovinski cenzus ne dopušta oprost od takse taksu plate porezni obveznici”. *Vjesnik 2002.*; “No, ponudio je **salomonsko rješenje**, točnije neka članovi Izvršnog odbora ponude svoje mandate na raspoložbu, Marković da pritom ostane nedirnut, te da Marković bude sastavljač nove nogometne vlade”. *Vjesnik 2000.*; “On kao **salomonsko rješenje** predlaže Trg žrtava fašizma i komunizma”. *Feral 2000.*; “[...] loše skrojeno odijelo trebalo bi prekrojiti ili skrojiti novo, svakomu narodu

po jedno. [...] Novi Dayton bilo bi **Salomonsko rješenje.**” *Vjesnik 1999.*; “[...] pa se međunarodni karakter nametnuo kao **salomonsko**, no ipak tek kozmetičko **rješenje.**” *Zarez 1998.*; “[...] ... Nogometnog saveza Slovenije Rudi Zavrl priopćio “**salomonsko**” **rješenje** o “teškoj krivici Zlatka Zahovića i [...].” *Slobodna Dalmacija.*

Pridjev *salomonski* dolazi i u drugim spojevima riječi, veže se i s drugim imenicama: *salomonska formula*, *salomonska objava*, *salomonski postupak* i sl. Evo primjera:

“[...] sporazum nazvan “nafta za hranu”. Nefunkcioniranje te “**salomonske formule**”, [...] osjetili su se itekako i na turskoj “koži” [...] prestala je isporuka dragocjene nafte [...]”. *Vjesnik 1999.*; “[...] vjerojatno se oslanjajući na interni dogovor sa Šeksom da pregovori započnu bez formalnog sazivača, tj. uz **salomonsku objavu** da oni počinju na obostranu inicijativu.” *Feral 1998.*; “Sada se te dvije žene bore da im se prizna dijete. U **salomonskom postupku** sudac im nalaže da povuku dijete svaka sebi držeći ga za njegove tanahne ručice. Pomajka odustaje od toga rastezanja. Sudac dijete dodjeljuje njoj, jer je ona ta koja nije željela nauditi djetetu.” *Zarez 2000.*

Uostalom nije slučajno da se u novije vrijeme i zemljopisni naziv rabi sa *Salomonski*:

“da se Viduki, Australcu hrvatskog podrijetla, omogući dolazak na kvalifikacijski turnir za SP ‘98 [...] a na kojem bi, uz Australce, nastupile i reprezentacije **Salomonskih otoka** (sic!) i Tahitija.” *Vjesnik 1997.*

To što kartografi još uvijek upisuju *Solomonski otoci*, *Solomoni*, *Solomonsko more* (Usporedi Atlas svijeta, Zagreb, 1988.), a pravopis (koji mi je pri ruci) Hrvatski pravopis S. Babića, B. Finke, M. Moguš (Zagreb, 1996.) preuzima *Solomonski otoci* (otočje), *Solomonski Otoci* (država) kao “uvriježeni” naziv, ostavimo ovoga puta po strani. Za posljednji naziv *Solomonski Otoci* vjerojatno je glavnu ulogu odigrao podatak u članku M. Lončarića (“Hrvatska imena država”, *Jezik*, 42, listopad 1994., str.12.), odnosno Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo. Na ovom ću mjestu ipak spomenuti da na internetu možemo naći “Popis država ugovornica konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu” i “Popis država potpisnica protokola o vjerodostojnom trojezičnom tekstu konvencije o međunarodnom civilnom zrakoplovstvu” (*Narodne novine 1996.*) te da tamo u oba popisa stoji naziv **Salomonski Otoci**. “Bitka” za naziv sa sastavnicom *Salomonski* očito traje. Hrvatski Opći leksikon (Zagreb, 1996.) ima *Salamunski* (uz *Salamonski*) – kao naziv za otočnu skupinu i za državu. Isti takav oblik donosi Hrvatski enciklopedijski rječnik (Zagreb, 2002). Na stranici 1156. nalazimo ga kao natuknicu: “**Salamunski otoci** *m mn geogr.* otočna država u Z dijelu Tihog oceana [...]”. Zanimljivo da *Sveznadar* (Zagreb, 1958., str. 156.) ima oblik *salomonski*: “**Salomonski otoci**”. O jeziku u

enciklopedijama, u odnosu na *Salomon* i *salomonski* nije vrijedno trošiti riječi (ni jedna ne navodi te oblike).

Uz pridjev *salomonski* postoji i prilog *salomonski* koji se rabi:

“[...] kao bog-pokretač u najkritičnijem trenutku pojavio se [...] jedan od dopredsjednika HNS-a i **salomonski** predložio prekid Skupštine te njezinu odgodu do 20. siječnja iduće godine.” *Vjesnik* 1999.; “[...] kada je krizu jednog mjesta vlast kao **salomonski** riješila tako što je to čelno mjesto ignorirala da bi ga bez treptaja zamijenila s desetak takozvanih povjerenika, delegata ili kako se to sve ne zove [...].” *Vjesnik* 2002.

Zaključimo da je pridjev (i prilog) *salomonski*, izveden od *Salomon*, jedino pravilan oblik. Tim više nas iznenađuju neke činjenice, naime, da ga leksikografska djela “prešućuju”, ne unose. Aničevići rječnici (1998. i 1994.) kao i Rječnik hrvatskoga jezika (ur. J. Šonje, Zagreb, 2000.) ne bilježe *salomonski*. Hrvatski nacionalni korpus (travanj 2004.) isto tako ne pruža niti jednu potvrdu s riječju *salomonski*. Hrvatski enciklopedijski rječnik (Zagreb, 2002.) navodi takav oblik, ali pod natuknicom *Salamon*. Iznenađuje nas i način kako je prikazan u leksikografskom članku. Moglo bi se pomisliti da sugerira uporabu oblika *salamonski*. Na stranici 1155. nalazimo ovaj isječak:

“//**salamonski (salomonski, solomonski, solomunski)** *prid.* koji se odnosi na Salamona, koji je poput Salamona Δ ~a *mudrost* poslovična, velika mudrost.”

Abecedni redosljed samo naoko opravdava takav postupak. Zašto Klaić u Rječniku stranih riječi (Zagreb, 1978.) ima *salomonski (salamunski)* i sintagmu *salamunsko slovo* – heksagram – šesterokraka (“Davidova”) zvijezda, a nema oblika *salomonski* – ne znamo. Treba, čini mi se, uzeti u obzir vrijeme u koje je rječnik pisan. Osim toga ne smijemo izgubiti iz vida da je Akademijin rječnik uvijek bio “konzultiran” a u njemu stoje naprijed spomenuti oblici dok oblika *salomonski* nema.

Vratimo se početnoj temi, izričaju *salomonsko rješenje* i pogledajmo ga s “frazografske” strane. U frazeološkim rječnicima koji su izišli do devedesetih godina prošloga stoljeća (na kojima sam, uz druge suradnike i suautore, i sam radio) nalazimo veliku šarolikost “inačica” toga frazema, ali ga u obliku *salomonsko rješenje*, nema.

U frazeološkom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika J. Matešića (Zagreb, 1982.) pridjev *salomonski* uopće se ne pojavljuje. U njemu (pod natuknicom RJEŠENJE, str. 575.) nalazimo ove oblike: **salamonsko (salamunsko, solomunsko, solomonsko) rješenje** s redakcijskim primjerom u kojem je sveza riječi: “*salamonsko rješenje*” i jednom potvrdom iz sarajevskog *Svijeta* (1976.): “*solomunsko rješenje*”. S nekim od gore navedenih oblika susrećemo se i drugim izričajima pod natuknicama PRESUDA i SUD: “*solomonskim presudama*” (Andrić 5, GRAĐA); i druga “*Solomonska presuda*” (Jakovljević – potvrda koja sigurno ne pripada hrvatskoj

književnosti); “*salamunski njegovi sudovi*” (Jurković 1, Građa” – potvrda iz *Sabranih pripovijesti* koje su tiskane prije više od 130 godina).

Dvojezični Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik iz 1988. (R. Hansen, J. Matešić, J. Petermann, S. Rittgasser, M. Steiger, I. Zimanji-Hofer) preuzima oblike iz Frazeološkog rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika uz gotovo neprimjetne preinake i dopune. Pod natuknicom RJEŠENJE nema oblika *salamonsko* nego samo ova tri: **salamunsko, solomonsko, solomunsko**. Ipak, uslijedila je i jedna teško zapaziva novina: po prvi put u frazeološki je rječnik unesen hrvatski oblik *salomonski* i kao natuknica i kao sastavnica izričaja (frazema). Na stranici 507. pod natuknicom SALOMONSKI stoji: “**salomonska presuda**”, “**salomonski pravorijek**”. Ne zaboravimo, međutim, rečeno: izričaja *salomonsko rješenje* ni taj rječnik nema.

Najnoviji frazeološki rječnik, Hrvatski frazeološki rječnik autora A. Menac, Ž. Fink-Arsovski, R. Venturina (Zagreb, 2003.), pod natuknicom RJEŠENJE donosi “dvovarijantni” oblik: **salamunsko (solomunsko) rješenje** i jednu potvrdu iz Ive Brešana za *salamunsko rješenje*. Nedostatak potvrda vjerojatno je utjecao na to da ni taj rječnik nema *salomonski* – čak ni kao “inačicu”.

Ekskurs u frazeografiju, kako smo vidjeli, pokazuje da među leksikografima vlada velika nesigurnost kad je u pitanju oblik frazema i da prikazana frazeologija u odnosu na sastavnicu *salomonski* u dosadašnjim rječnicima ne odražava stanje u hrvatskome jeziku. Ako se u literaturi ili tisku nađe koja drugačija potvrda od *salomonsko rješenje*, ona ne bi smjela biti mjerodavna pri izradbi leksikografskoga članka.

Leksikografi luče dobro od lošega, (pa i bolje od dobroga), oni nastoje u rječnicima suvremenoga jezika dati što vjerniju sliku jezičnoga razvoja u skladu s normom. Na kraju bih ponovio misao iz naslova: *salomonski* je pravilan oblik. Probna verzija *Hrvatske frazeologije* na adresi: <http://pauk.ffzg.hr/hfk/old/> – pod natuknicom rješenje i ovjerom **salomonsko rješenje** – pokazuje da smo na dobrom putu.

Sažetak

Stefan Rittgasser, Walldorf, Njemačka

UDK 81'367.4, stručni članak

primljen 7. kolovoza 2004., prihvaćen za tisak 28. ožujka 2005.

Salomonski

Im Aufsatz werden die Ausdrücke mit der Komponente *salomonski* erörtert. Dabei wird aufgrund zahlreicher Belege gezeigt, dass der Ausdruck (Phrasem) **salomonsko rješenje** der sprachlichen Tradition entspricht und daher in den Wörterbüchern einen festen Platz einnehmen muss.